

Van Kapellen, wat dat zyn en hoe die te maaken.

DE Leezer gelieve door de naam van Kapellen alhier te verstaan, een Instrument waar op in 't Vier een Proef van Zilver wert gemaakt, en die ook tot Goud-Proeven werden gebruykt, welkers stoffe, en hoe die te maaken hier in 't breede werd verhandelt.

Deze kapellen werden heel verscheiden, zo in groote als stoffe van een ieder na zyn, zynlykheit gemaakt, en ook geschikt na de te maakene Proeven, tot pajement dat 3 à 4 pen. hout of daar men denkt Tin in te zyn, neemt men die wel 1 en een tweede duym in haar diameeter, en sirka een tweede duym hoog, tot wat beter stof wel van 4 en een vierde en tot noch beter beeter 1 du., en tot Zilver omtrent de 10 à 11. pen. wel van 3 vierde diameeters en de hoogte na proportie. Hare vorm is rond, zynde onder wat nauwer als boven, en van boven wat langzaam uytgeholt, zo dat het geen daar toe een proef werd opgezet in 't smelten daar kan op blyven staan. Zy werden in Vormen geslaagen, gelyk in 't Printje fol. 3. by 7 te zien is.

De stoffe werd ook verscheiden genomen. De probeerders door geheel Duytsland, neemen tot Kapellen, zo wel voor Erts als Zil-

Zilver proeven, Hout en Beenas te zaamen, de Houd-As is gebrant van Wilgen-Elzen, Berken, of eenige andere weeke Houten, en ook wel van den Wyngaart. Deze wert gezeeft door eenen fynen hayren Zeef, in een Tobbe met schoon Water, waar in dat deurgezeefde eenige uren blyft staan, en dikwils moet werden omgeroert, voorts wert het driftige afgegooten in een andere tobbe, om te bezinken, dat in de eerste tobbe voort gezonken blyft, wert wech gedaan, maar in de tweede tobbe bezonken zynde dan wert het Water daar zoetjes af, en weer ander schoon Water op dat bezonkene gegooten, weer wel omgeroert en laten bezinken, welk op en afgieten van Water zo langh geschiet, tot dat aan het afgegootene Water geen de minste zout of scherphheid kan werden geproeft, en geen zant onder in de afgegootene tobbens wert gevonden, dan wert het Waater schoon afgegooten, de bezonken afgewassen As tot ballen gekneed, in de zon te droogen geleid, en tot gebruyk bewaart.

Tot de Beenas neemen zy beenen van een Os, Koe, Schaap, of Kalf, en branden die zo langh in 't vier, tot dat ze wit werden, (hoe witter hoe beeter.) Maar tot dit branden zyn het nutst, de beenen uyt de Hoofden, ribbens, en verder alle daar weinigh mergh in is, zo gebrant zynde, werden die fyn gestamt, of by groote quantiteiten op

op een Sement-Molen gemaalen, voorts gezeeft, en dan op een Steen fyn gevreeven.

Dan neemt men die gedroogde Ballen Houd-As, stamt of vryft die ook fyn, en zeeft die door eene fyne zeef, van deze as wert genoomen 2 deelen, en Benaas 1 deel deze beyden werden wel door malkander gemengt, en vogt gemaakt met zwaar Bier, of Waater daar Lym in gekookt is, ook wel daar wit van Eyeren ingeslaagen is, kneeden en arbeiden, dat zo door malkander, tot dat het met de hant bekwaamelyk tot ballen kan werden gedrukt. Dit nat maaken, kan ook met schoon Waater geschieden doch, dan houd men de Kapellen broffer te zyn.

Met deze zo geprepareerde ballen, wert de Kapels Vorm gevult, een daar toege- maakte Stempel opgezet, en met een houte hamer neer geslaagen, tot zo langh; dat de Kapel diep en hart genoegh is, (hoe vaster geslaagen hoe beeter die zyn.) Dan werd de Stempel met een doek schoon afgeveegt, en met een lepektje klaar op die Kapel gebracht, die met een vinger, zo veel doenlyk is egaal geschikt, zetten der dan de Stempel weer op, en slaan die klaar, ook wel vast en glad, in die Kapel.

Hier moet men weten, dat zo de klaar niet vast en hard genoegh, op de Kapel aangeslaagen is, de proeven in 't vier, onder

der de zelve krüpen, en niet voor goet konnen werden gehouden, ook willen die dan wel huppen of spatten, het welk ook niet en deugt, om dat iets van de Proef verlooren gaat.

De Kapellen dus behandelt zynde, werden uyt de Vorm gedrukt, in de lucht te droogen gezet, en tot gebruyk bewaart, van deze wert as heel Duytsland veel gehouden en geacht, dat op die een goede Proef te maaken is.

Doch andere neemen in plaats van Houtas, zulke as daar in de Zeeperyen de Loog uytgetrokken is, en bereiden die als van de Houtas gezeght is, maar om dat deze as, zich lichter met het Lood vermengt, en vervolliglyk smelt, wert die by veele afgekeurt.

Veele doen in alle Affen die zy tot Kapellen willen gebruyken 1 tiende deel van de beste Potaard (die ook op verschreven wys behandelt is) daar onder, dat geen quaat doet en de Kapellen vaster maakt.

Maar geconfidereert zynde, hoe veel aan een goede Kapel gelegen is, en de verschreven wel voor goet, (mits wel behandelt zynde) konnen werden gehouden, zo zyn deze volgende de alderbeste, en op welke de proeven niet licht huppen of springen, al schoon die van een oneervaaren Proeve-maaker, beeter als 't behoort wierden gestookt.

D

, Neemt

Neemt hier toe niet anders, als Kalfs of Schaape-Beenen, en wel byzonder die uyt de hoofden, brant die zo langh tot datse heel wit zyn, maakt die fyn en behandeltse zoo als voorgezeidt is. En zo men zulken quantiteit van groote Visgraaten kost bekomen, dat men die zo handelen en branden kost, zulke as wert noch voor de alderbeste gehouden, deze Kapellen hebben 't in de natuer, dat zy kouder en lankfamer afgaan, en derhalven het alderwynigst Zilver na haar trecken, en de Proeven, laten zich kout zynde daar heel schoon afsteeken, of schoon die ook heel koperich zyn geweest, daar de zulke in 't teegendeel, van de andere Kapel (by 't afsteeken) altyt van de klaar wat meede neemen, dat daar af wert gedaan als gezegt is.

Om goede klaar te maaken.

WAar zynde dat alle Kapellen hoe vast en schoon ook gemaakt, sonder goede klaar niet goet en zyn, zo is 't hoog noodigh die ook te kunnen maaken. Neemt daar toe het vlakke been voor uyt de hoofden van een Os, Koe, of Kalf. Laat die in schoon Reegen-Waater wel kooken, neemt alle schuym daar wel af, op dat alle vettigheid daar af koome, dus een en tweede uur wel gekookt hebbende, neemt die uyt en laatse droogen, dan brant die in 't vier wel wit,
ge-